

anden Side er det nødvendigt for at komme til en Overenskomst at give dem en Fordeel, ligesom Bondestanden faaer en Fordeel, det er derfor foreslaaet at overlade Godseieren $\frac{1}{2}$ ode Deel. Godseieren maa naturligtviis betale Fæsteren den qvota Deel, $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$, der tilfalder ham — til fuldstændig Raadighed, og af hver 10 Gaarde maa der gives Sikkerhed for, at i alt Fald de 9 Gaarde ville komme i Bondestandens Besiddelse, og til den Ende er det, at vi foreslaae, at den mildere Fæstetvang efter Placaten af 7de Juni 1806 skal vedblive endnu i 20 Aar, det vil sige, at i 20 Aar skal Enhver, der eier en Selveiergaard, han være Bonde, Godseier eller 3die Mand, være forpligtet til enten selv at beboe og drive den, eller bortfæste den paa Livstid, og saa har man, for at undgaae Tvetydighed, ved Siden deraf fundet det nødvendigt at tilføie, at disse 20 Aar blive at regne fra den Dag, da Loven udkommer, for alle de Gaarde, som da ere i Selveiendom, ligegyldig, om de have været det fra Arilds Tid, eller de ere blevne det ved Overdragelse, der er foregaaet selv lige til den sidste Tid; derimod med Hensyn til Alt, hvad der senere gaaer over til Selveiendom, regnes de 20 Aar fra Skjødets Udstedelse — og paa den anden Side er det sagt, at Forpligtelsen paahviler i 20 Aar, at altsaa Enhver, der i Løbet af 20 Aar uden selv at drive Gaarden faaer den som fæstetledig, skal være forpligtet til selv i det 19de Aar at bortfæste den paa Livstid, saa at Fæsteforholdet kan gaae langt ud over de 20 Aar, men, naar alt Bøndergods i 20 Aar har været i Selveiendom, saa sige vi, at Bondestanden maa have faaet en saadan Kraft, at den kan forsvare sig selv, og jeg har ikke den allerfjerneste Skrupel derved. Jeg er overbevist om, at der da vil findes saadanne Bygninger, at der ikke kan være Tale om nogenfinde at opkjøbe Bøndergods eller nedrive Steder eller sammenlaae dem; thi det vilde være en saa overordentlig kostbar Operation, at det ikke er tænkeligt, at det skulde kunne skee i et Omfang, som paa nogen Maade kunde være foruroligende. Jeg troer altsaa, at paa denne Maade ere alle Parter bedst tjente, og at der altsaa vil være skeet et meget

stort Skridt til Sagens Ordning ved en saadan Overenskomst, hvis Virkninger, for at jeg ganske kort skal tilbagefalde dem i de Herrens Grindring, ville være, at alle de nuværende Fæstecontracter opretholdes i usvækket Kraft; at fremdeles i Egne, hvor det er i Bondens sande Interesse, Fæsteforholdene ville fortsættes, men paa billige og gunstige Vilkaar; at, hvor der ikke er Chance for, at Godseieren vil respectere det moralske Baand, fordi han troer at kunne faae et større Udbytte end ved en saadan Overenskomst, Loven der giver Bonden en Ret, hvorpaa han som paa en fast Grundvold kan støtte sig; at fremdeles i en, efter min Overbeviisning ikke fjern Tid, ved frivillig Overenskomst uden nogensomhelst Indblanding fra Statens Side Bøndergodset i det Væsentlige vil gaae over til Arvesætte med Ret til at sælge og pantsætte eller til Selveiendom, og at, hvor dette ikke saaledes kan skee ved frivillig Overenskomst, der tilveiebringes et Forhold, hvorved paa den ene Side Godseieren opnaaer store og væsentlige Fordele, og paa den anden Side, at Bønderfamilien faae et Activ, ved hvilket de selv have det store Fortrin fremfor enhver Concurrent at kunne købe Stedet, et Fortrin, der er dobbelt stort, eftersom det Baand: at skulle fæste Gaarden bort, ikke kan komme til at genere dem da det naturligtviis altid er deres Hensigt selv at beboe dem, medens det er et stort Baand for Andre, der kunne tænkes at ville concurrere med dem, at de skulle fæste Gaarden bort, naar de ikke selv ville drive den. Jeg skal derfor ret meget anbefale det høitærede Thing at vedtage disse Beslutninger og saaledes, inden vi stilles ad, efterlade Fremtiden en Arv, som efter min Overbeviisning vil være et varigt Grundlag, hvorpaa Ordningen af dette Forhold kan bygges, som alle Parter maae erkjende for efter samtlige Omstændigheder at være en retfærdig og billig Løsning af et Spørgsmaal, som ikke kan løses saaledes, at Alle skulde være tilfredse dermed, ja som maa skee ikke engang kan løses saaledes, at Noget kan være fuldkommen tilfreds dermed, og som det dog er aldeles indlysende maa løses, maa løses hvad enten jeg henseer til den hele historiske Udvikling af dette Forhold gjennem vor Lovgivning